

Opinia o programie nauczania ogólnego języka polskiego w klasach IV – VIII szkoły podstawowej *Nowe Słowa na start!* Marleny Derlukiewicz

Program nauczania języka polskiego w klasach IV–VIII szkoły podstawowej *Nowe Słowa na start!* Marleny Derlukiewicz opracowano zgodnie z przepisami prawa oświatowego, zwłaszcza z *rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej* (DzU z 2017 r., poz. 356).

Struktura program opiera się na koncepcji zarówno nauczania spiralnego jak i tematycznego. To ogromny atut. Takie założenie pozwala bowiem na swoisty „powrót” w kolejnych latach nauki do tych samych zagadnień - zakładając oczywiście ich poszerzenie o nowe treści i umiejętności dostosowane do możliwości rozwojowych uczniów. Tematykę materiału przewidzianego do realizacji autorka podzieliła na siedem kręgów, które w poszczególnych klasach w ciekawy i przemyślany sposób ewoluują. Treści nauczania zawarte w nich obejmują – na zasadzie integracji – zarówno literaturę, naukę o języku, tworzenie różnych form wypowiedzi, zagadnienia związane z kulturą i mediami oraz samokształcenie. Kręgi tematyczne to:

1. *Relacje między ludźmi (rodzina, przyjaźń, miłość, społeczność, wykluczenie).*
2. *Uczucia i emocje na co dzień oraz w sytuacjach granicznych.*
3. *Poznawanie i kształtowanie siebie, definiowanie tożsamości.*
4. *Kultura, tradycja i historia polska oraz europejska, patriotyzm.*
5. *Wędrowki po fantastycznych literackich światach (baśnie, mity, literatura fantasy).*
6. *Moralność, wartości istotne w życiu, wybory etyczne.*
7. *Uroda życia – potęga marzeń, nadzieja, radość z przygody, piękno natury.*

Marlena Derlukiewicz podkreśla, że nadrzędnym celem edukacji zgodnie z zapisami w podstawie programowej jest przekazanie uczniom określonego zasobu informacji, kształcenie i doskonalenie podstawowych umiejętności oraz kształtowanie odpowiednich postaw. Zapisy w *Nowych Słowach na start!* z pewnością pozwolą realizować ten nadrzędny cel.

Założeniem programu jest kształcenie najważniejszych – przewidzianych w podstawie programowej – umiejętności. Przede wszystkim wyposażenie uczniów w szeroko rozumiane kompetencje czytelnicze obejmujące: umiejętność płynnego czytania na głos, czytania

cichego, czytania ze zrozumieniem. O ich ważnym znaczeniu nie trzeba nikogo przekonywać. Jak podkreśla twórczyni programu – czytanie bogaci język, który stanowi przecież podstawowe narzędzie myślenia. Ponadto ściśle wiąże się z analizowaniem i interpretowaniem tekstów literackich, słuchaniem, mówieniem, a w rezultacie z bardzo ważną w kolejnych etapach kształcenia umiejętnością pisania. Doskonalenie wspomnianych kompetencji pozwala kształtować wrażliwość i hierarchię wartości, rozwijać skuteczne komunikowanie się, argumentowanie, negocjowanie i posługiwanie się technologią informacyjną.

Twórcy podstawy programowej podkreślają, że wybór tekstów literackich stanowiących kanon lektur nie jest przypadkowy. Dominują w nim utwory dobrze znane i zdomowione w użytku szkolnym, w tym dzieła z klasyki polskiej i obcej. Wyborem tym kierowała tradycja sztuki i powszechne przekonanie o niekwestionowanej wartości wskazanych dzieł. Obszerny kanon lektur stanowić ma punkt wyjścia do refleksji prowadzących ucznia do zintegrowanego rozwoju oraz zakorzenienia w tradycji, symbolach i kulturze narodowej i w wartościach.

Ten ważny głos autorów podstawy programowej znalazł odzwierciedlenie w programie *Nowe Słowa na start!* Jego istotnym aspektem są cele wychowawcze, których realizację ułatwią właśnie skrupulatnie dobrane teksty literackie z literatury klasycznej i współczesnej przewidziane w kanonie lektur obowiązkowych i uzupełniających. Służyć będą ukazaniu uczniom związku literatury z rzeczywistością, a tym samym ciągłości dziedzictwa kulturowego. Aspekt wychowawczy dobranych tekstów wraz z celami kształcenia zakładają wychowywanie człowieka dbającego o kulturę języka i samokształcenie, wyróżniającego się szeroko rozumianą postawą humanistyczną i patriotyczną. Tak rozumiana i realizowana edukacja pozwoli wychować młode pokolenie do pełnego i świadomego uczestniczenia w kulturze i życiu społecznym. W programie autorka zaproponowała również listę lektur uzupełniających spoza podstawy programowej, rozszerzając zapisy obligatoryjnie wymagane w dokumencie ministerialnym. Pozwolą w większym stopniu osiągnąć cele programu.

Do podstawy programowej języka polskiego wprowadzono elementy retoryki w sposób systemowy. W nauczaniu akcentowana będzie sztuka prowadzenia mówienia, przede wszystkim prowadzenia dialogu, słuchania, zadawania pytań oraz formułowania argumentów i ich odpierania. Wypowiedzi pisemne i ustne winny być logiczne, rzeczowe i poprawne językowo. Realizację tego obszaru kształcenia zawarła w swoim programie również Marlena Derlukiewicz.

Nowe Słowa na start! w szerokim zakresie uwzględniają akcentowane w podstawie programowej kompetencje językowe. Język nie tylko służy jako narzędzie komunikacji, istnieje bowiem obiektywnie jako najważniejszy składnik systemu kultury. Zatem poznanie głównych elementów struktury języka, pojęć i reguł gramatycznych, zasad dotyczących poprawności jest niezbywalnym elementem wykształcenia ogólnego.

Dodatkowo *Nowe Słowa na start!* szeroko eksponują samokształcenie uczniów jako umiejętności samodzielnego organizowania sobie warsztatu pracy, docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.

Ciekawy i inspirujący jest zaprezentowany w programie *Materiał nauczania „NOWE Słowa na start!”*. Treści przewidziane w podstawie programowej autorka „przyporządkowała” do poszczególnych klas wraz z tekstami przewidzianymi w kanonie tekstów obowiązkowych i uzupełniających. Taki podział ułatwi pracę nauczycielom, a co ważne nie pozwoli „zapomnieć” o lekturach. W każdej klasie realizowanych będzie siedem kręgów tematycznych, o których wspomniano wcześniej. W każdym z nich występują elementy: kształcenia literackiego i kulturowego, kształcenia językowego, tworzenia

wypowiedzi oraz samokształcenia – wraz z odniesieniami do treści nauczania zapisanymi w podstawie programowej. Dodać należy, że w dokumencie ministerialnym wymagania szczegółowe są rozpisane właśnie w takich czterech obszarach. *Materiał nauczania „NOWE Słowa na start!”* jest ściśle powiązany z projektowanymi przez wydawnictwo *Nowa Era* podręcznikami i ćwiczeniami *Nowe Słowa na start!* Ich układ, zawartość, powtarzające się elementy oraz nowinki autorskie autorka szczegółowo omawia w rozdziale 4. Teksty, polecenia i wskazówki zawarte w podręcznikach pozwolą zdobywać wiedzę i umiejętności w zakresie kształcenia literackiego, kulturowego, językowego; podsumować wiadomości i umiejętności oraz sprawdzić ich opanowanie. Pomogą w omówieniu lektur, doskonaleniu kompetencji w zakresie samokształcenia, a tym samym pomyślnym zdaniu egzaminu. Ułatwią również projektowanie lekcji.

Kolejnym, bardzo ważnym atutem serii *Nowe Słowa na start!* jest niewątpliwie bogata i różnorodna obudowa metodyczna: *Podręczniki Nauczyciela*, materiały do prowadzenia lekcji, Multibook dla klas 4-6 i Multiteka dla klas 7-8, generator testów i sprawdzianów, plakaty.

Autorka szczegółowo prezentuje sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania opisując sprawdzone, efektywne metody i techniki dydaktyczne. Nie zabrakło wskazówek dotyczących metod z wykorzystaniem TIK. Podkreśla rolę indywidualizacji nauczania. Daje konkretne wskazówki, jak dostosować nauczanie w zależności od potrzeb i możliwości dzieci. Podkreśla znaczenie diagnozy w planowaniu wszelkich działań nauczycielskich. Proponuje nie tylko rozpoznanie umiejętności, ale i zainteresowań uczniów. Omawia kryteria doboru metod w zależności od typów inteligencji ucznia.

Marlena Derlukiewicz w swoim programie prezentuje interesujące sposoby rozwijania kompetencji czytelniczych służące upowszechnianiu czytelnictwa. Są to pomysły na: „czytanie” wśród uczniów niechętnych czytać, ciekawe zajęcia pozalekcyjne, czy zabawy twórcze wspierające kompetencje czytelnicze.

Program zgodnie z zapisami w *rozporządzeniu w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania...* zawiera również propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia niezbędnych, by proces nauczania i uczenia się przyniósł zakładane efekty. Autorka sugeruje systematyczną ocenę aktywności uczniowskiej, podkreśla doniosłość jawności ocen z wyczerpującą informacją zwrotną. Analiza ilościowa a zwłaszcza jakościowa efektów nauczania, to jednocześnie podstawa do jego modyfikacji i dalszego planowania. W programie zamieszczono kryteria na poszczególne oceny, ułatwią uczącemu ustalenie oceny śródrocznej i rocznej. Autorka przybliży założenia oceniania kształtującego i oceniania podsumowującego. Daje praktyczne wskazówki, jak je zastosować oraz przykładowe tabele kryteriów oceny podejmowanych przez uczniów działań.

Program integruje treści kształcenia literackiego, językowego i kulturowego, odwołując się również do pozaszkolnych doświadczeń uczniów. Jego realizacja zakłada korzystanie z różnorodnych pomocy: słowników, reprodukcji dzieł sztuki, nagrań, encyklopedii, słowników, Internetu. Takie podejście przygotowuje ucznia do samodzielnego zdobywania i poszerzania wiedzy. Dobór utworów literackich i tekstów kultury nie tylko akcentuje wychowawczy aspekt programu, podkreśla również dbałość o kulturę języka, walkę z przejawami agresji w języku, wulgaryzmami, kształtowanie postaw humanistycznych, patriotycznych, proekologicznych. Jednocześnie teksty odwołują się do wartości, które pomogą uczniom dokonać słusznych i mądrych wyborów, skłaniają do samodzielnego ocen i refleksji, rozwijają wrażliwość i zamiłowania artystyczne, uczą aktywnego uczestnictwa w kulturze, szacunku do tradycji, kształtują osobowość ucznia. Teksty kultury zaplanowano tematycznie i problemowo.

Program nauczania języka polskiego w klasach IV–VIII szkoły podstawowej *Nowe Słowa na start!* Marleny Derlukiewicz jest poprawny pod względem merytorycznym i dydaktycznym, spełnia wymogi przewidziane w podstawie programowej języka polskiego. Autorska propozycja z całą pewnością dostosowana jest do możliwości uczniów w klasach IV – VIII. Zapewni nauczycielom satysfakcję, dając jednocześnie możliwość pewnej kreatywności. Pozytywne nastawienie uczących przełoży się bezpośrednio na zainteresowanie uczniów nauczaniem przedmiotem.

Autorka wskazuje, że program adresowany jest do nauczycieli języka polskiego zarówno z wieloletnim doświadczeniem jak i rozpoczynającym pracę w tym zawodzie. To bezsprzeczny fakt i największy atut *Nowych Słów na start!*

dr Aleksandra Wachowiak